

<i>Sygn. akt</i>	<i>III AUa 432/17</i>
	<i>III AUz 33/18</i>

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **15 marca 2018 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
	Sędziowie:	SSA Ewa Madera del. SSO Bożena Błachowicz (spr.)
	Protokolant	st. sekr. sądowy Elżbieta Stachowicz

po rozpoznaniu w dniu **15 marca 2018 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. D.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców i wypłatę odsetek

na skutek apelacji organu rentowego oraz zażalenia wnioskodawcy

od wyroku **Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu**

z dnia **4 kwietnia 2017 r.** sygn. akt **III U 983/16**

I. **zmienia pkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, że oddala odwołania,**

II. **oddala zażalenie wnioskodawcy,**

III. **nie obciąża wnioskodawcy kosztami zastępstwa procesowego pozwanego organu rentowego w postępowaniu odwoławczym,**

IV. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu na rzecz adwokata A. D. kwotę 147,60 zł (słownie: sto czterdzieści siedem złotych 60/100) tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej sprawowanej z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 listopada 2016 r. nr E/6/035048942 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przeliczył emeryturę dla wnioskodawcy J. D. od dnia 4 lipca 2013 roku, tj. od daty określonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn. akt III U 185/15.

Kolejną decyzją z dnia 14 listopada 2016 roku nr 350300/6110/035048942/2016/SER Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawcy J. D. prawa do wypłaty odsetek od wypłaconej emerytury na skutek wniosku z dnia 27 października 2016 roku. Organ rentowy wskazał na przepis z art. 118. ust.1 i art. 118 ust. 1a. ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2016 r. poz. 887) uzasadniając, iż Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu prawomocnym wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn. akt III U 185/15 nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego, wobec czego nie było podstaw do wypłaty odsetek. Jednocześnie organ wskazał, iż decyzja z dnia 7 listopada 2016 r. o przeliczeniu emerytury zgodnie z powyższym wyrokiem została wydana z zachowaniem wymaganego terminu, liczonego od dnia wpływu do organu prawomocnego orzeczenia. Podobnie również wypłata wyrównania przedmiotowego świadczenia, przewidziana na termin płatności przypadający na dzień 6 grudnia 2016 r., zostanie zrealizowana zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Odwołanie od powyższych decyzji złożył J. D.. W pierwszej kolejności odwołujący podniósł, iż ZUS niezasadnie przy przeliczeniu emerytury pominął okres składkowy z okresu zatrudnienia w gospodarstwie rolnym od 4 maja 1964 r. do dnia 11 czerwca 1967 r., a w dalszej żądał przyznania odsetek za zwłokę w wypłacie świadczenia decyzją z dnia 14 listopada 2016r., dodając, że organ rentowy pomimo tego, iż posiadał komplet dokumentów przez wiele lat odmawiał przeliczenia emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie, ZUS wniósł o jego oddalenie podtrzymując dotychczasowe stanowisko. Nadto wyjaśnił, iż kwestia dotycząca nie uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców została ostatecznie rozstrzygnięta przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 2.08.2013r., który w tym zakresie odwołanie wnioskodawcy oddalił.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2017 r. zmienił

zaskarżone decyzje w ten sposób, że w pkt I. zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. do wypłaty na rzecz wnioskodawcy J. D. odsetek za opóźnienie w wypłacie różnicy pomiędzy należną emeryturą w wysokości ustalonej w decyzji z dnia 7 listopada 2016r., a emeryturą wypłaconą za okres od 4 lipca 2013r., począwszy od dnia 7 lipca 2013r. do dnia zapłaty, w pkt II. odrzucił odwołanie w pozostałym zakresie, w pkt III. przyznał adwokatowi z urzędu A. D. - Kancelaria Adwokacka ul. (...) II 6/7, 39-460 N. D.kwotę 180 zł podwyższoną o stawkę VAT obowiązującą w dniu orzekania tytułem nieopłaconej pomocy prawnej ze Skarbu Państwa i polecił wypłacić ją z kasy Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu.

Sąd wskazał, że w sprawie stan faktyczny był w zasadzie niesporny a spór ograniczał się jedynie do ustalenia czy odwołującemu przysługują odsetki za zwłokę od 4 lipca 2013 r., w kontekście ponownego przeliczenia wysokości emerytury decyzją z dnia 7 listopada 2016 r. Natomiast odwołanie w zakresie pracy w gospodarstwie rolnym podlegało odrzuceniu, z uwagi na prawomocne co do tego rozstrzygnięcie, dlatego też Sąd w tym zakresie nie czynił własnych ustaleń faktycznych.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy przypominał, że decyzją z dnia 25 października 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał J. D. emeryturę od dnia 1 sierpnia 2013r. Wnioskodawca złożył odwołanie. Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 10 lipca 2014r. sygn. akt III U 1344/13 w pkt I oddalił odwołanie wnioskodawcy o prawo do emerytury od 4 maja 2013r. i o wysokość emerytury, zaś w pkt II przekazał żądanie wnioskodawcy przeliczenia

emerytury organowi rentowemu jako nowy wniosek celem rozpoznania. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie rozpoznając sprawę na skutek apelacji wnioskodawcy, w dniu 28 stycznia 2015r. wydał wyrok, sygn. akt III AUa 786/14, w którym w pkt I zmienił zaskarżony wyrok w pkt I oraz poprzedzającą do decyzję ZUS z 25 października 2013r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy emeryturę od 4 lipca 2013r., a w dalszej części uchylił rozstrzygnięcie zawarte w tym punkcie i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania tut. Sądowi. W pkt II oddalił apelację z pozostałym zakresie.

Decyzją z dnia 12 lutego 2015r. organ rentowy wykonując wyrok Sądu z 28 stycznia 2015r. przyznał wnioskodawcy emeryturę od 4 lipca 2013r. Wysokość emerytury wyniosła 1.220,91 zł. Jednocześnie organ rentowy ustalił termin płatności na 6 dzień każdego miesiąca.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu sygn. akt III U 185/15 zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. do przeliczenia emerytury wnioskodawcy J. D. od dnia 4 lipca 2013 roku poprzez zaliczenie do stażu pracy okresu zatrudnienia w(...) w W. (...) w Ł. i od 1 stycznia 1991 roku do 1 września 1991 roku i od 1 października 1992 roku do 9 marca 1993 roku a także okresu zatrudnienia w (...) w K. od 1 stycznia 1999 roku do 25 marca 2002 roku. Ponadto zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. do przeliczenia emerytury wnioskodawcy J. D. od dnia 4 lipca 2013 roku z uwzględnieniem zarobków przedstawionych w opinii biegłego z zakresu księgowości i rachunkowości J. J. w wersji pierwszej, z kolejnych 10-ciu lat kalendarzowych wybranych z 20-tu lat kalendarzowych przepadających przez rokiem, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie (1993-2002) – gdzie WWPW wynosi 194,81%.

W pozostałym zakresie odwołania oddalił.

Decyzją z dnia 7 listopada 2016 roku nr E/6/035048942 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wykonał prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn. akt III U 185/15 i ponownie ustalił wysokość emerytury dla wnioskodawcy J. D. od dnia 4 lipca 2013 roku. Kolejną decyzją z dnia 14 listopada 2016 roku nr 350300/6110/035048942/2016/SER Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawcy J. D. prawa do wypłaty odsetek od wypłaconej emerytury.

W ocenie Sądu ustalenie prawa do świadczenia w wyższej wysokości dopiero na etapie postępowania sądowego było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy poprzez dokonanie błędnej oceny materiału dowodowego (w postaci dokumentów) zgromadzonego na etapie postępowania przed organem rentowym. W konsekwencji Sąd uznał, że należało ustalić prawo do odsetek od dnia 7 lipca 2013 roku w zakresie różnicy pomiędzy należną emeryturą w wysokości ustalonej w decyzji z dnia 7 listopada 2016 r. a emeryturą wypłacaną dotychczas w niższej kwocie od lipca 2013 r. Przypominając, że termin płatności emerytury J. D. został ustalony na 6 dzień każdego miesiąca, Sąd stwierdził, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. pozostawał w zwłoce od dnia 7 każdego miesiąca i od tej właśnie daty winny zostać wypłacone odsetki od różnicy pomiędzy świadczeniem ustalonym w decyzji z dnia 7 listopada 2016 r. a wypłacanym pierwotnie. Odsetki te przysługują za każdy miesiąc pobierania emerytury w niższej wysokości do dnia zapłaty, z uwzględnieniem oczywiście waloryzacji.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu podkreślił, że wbrew twierdzeniom organu rentowego fakt, że Sąd w swym rozstrzygnięciu nie orzekł o odpowiedzialności organu rentowego, nie pozbawia wnioskodawcy prawa do odsetek. Zgodnie bowiem z poglądem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 roku, sygn. I UZP 2/11, który Sąd Okręgowy podzielił w niniejszej sprawie „brak orzeczenia organu odwoławczego o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia”.

W tym stanie rzeczy oraz powołując się na treść art. art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 118 ust. 1 i ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

Odnosząc się do wniosku o zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym od 4 kwietnia 1964 r. do 11 czerwca 1967 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że okres ten był już przedmiotem sporu w postępowaniu prawomocnie zakończonym wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 2 sierpnia 2016 r., sygn. akt III U 185/15, który wiąże w niniejszym postępowaniu stosownie do treści art. 365 § 1 k.p.c. wyrażającym zasadę rozszerzonej skuteczności wyroków. Przy tożsamości podmiotowej i przedmiotowej zachodzi powaga rzeczy osądzonej (res iudicata), wynikająca z art. 366 k.p.c., która w powiązaniu z normą z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. uniemożliwia prowadzenie po raz kolejny sporu, o to samo roszczenie, pomiędzy tymi samymi stronami. Sąd podkreślił, że w sprawie III U 185/15 Sąd Okręgowy oddalił odwołanie co do żądania zaliczenia do stażu pracy okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców od 4 maja 1964r. do 11 czerwca 1967r., wskazując, że zgodnie z art. 10 ust.1 pkt 3 ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia traktując je jak okresy składkowe, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Skoro J. D. wykazał okresy składkowe w wymiarze 30 lat 2 miesięcy i 10 dni, to uwzględnienie do ww. stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców było zbędne. Ponadto okresy pracy w gospodarstwie zostały uwzględnione do ustalenia uprawnień rentowych z KRUS i także z tego powodu nie jest możliwe uwzględnienie okresów pracy rolniczej w stażu składkowym, od którego zależy nabycia prawa do emerytury pracowniczej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że stan faktyczny oraz prawny nie uległ zmianie od czasu wydania wcześniejszych rozstrzygnięć sądowych w tym zakresie. Nie doszło również do takiej zmiany przepisów odnoszących się do emerytur, która nakazywałaby uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym także do obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego. Dlatego uznał, że sprawa w powyższym zakresie została już prawomocnie rozstrzygnięta i na przeszkodzie ponownemu orzekaniu w tym przedmiocie stoi przepis art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., nakazujący odrzucić pozew (wniosek, odwołanie), gdy sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami została już prawomocnie osądzona.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy w pkt II wyroku postanowił o odrzuceniu odwołania w pozostałym zakresie.

Orzeczenie w pkt III sentencji wyroku Sąd oparł o przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800), tj. § par. 9 ust 2 tego rozporządzenia, zgodnie z którym stawka obowiązująca w dacie wniesienia odwołania wynosiła kwotę 180 zł.

Apelację co do rozstrzygnięcia zawartego w pkt I. wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucając:

1. naruszenie przepisów art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez brak wszechstronnego rozważenia zgromadzonego materiału dowodowego i dokonanie oceny tego materiału wbrew zasadom logicznego rozumowania, w konsekwencji - dokonanie dowolnej oceny dowodów - poprzez przyjęcie, że wszystkie okoliczności niezbędne do ustalenia ostatecznej wysokości świadczenia wnioskodawcy zostały wyjaśnione już na etapie postępowania przed organem rentowym w 2013 r., w sytuacji, gdy dowody dotyczące zatrudnienia i wynagrodzenia wnioskodawcy w spornych okresach, w szczególności z dokumentów osobowo-płacowych pojawiły się dopiero na etapie postępowania sądowego przed Sadem Okręgowym w Tarnobrzegu w sprawie o sygn. akt III U 185/15, a dodatkowo w tym postępowaniu - w oparciu o te nowe dowody z dokumentów - została przeprowadzona kluczowa dla sprawy opinia biegłego z zakresu rachunkowości, stanowiąca podstawę wyrokowania przez Sąd,

2. naruszenie przepisów art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej ustawa systemowa) w zw. z art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń (dalej ustawa emerytalna) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie w okolicznościach niniejszej sprawy, że wysokość świadczenia określona w decyzji z dnia 7.11.2016 r. mogła być ustalona przez organ rentowy już w lipcu 2013 r., w sytuacji, gdy do wyjaśnienia ostatecznej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji doszło dopiero w wyniku materiału zgromadzonego i przeprowadzonego w postępowaniu sądowym o sygn. akt III U 185/15.

Z ostrożności dodatkowo zarzucono naruszenie art. 118 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy emerytalnej poprzez przyjęcie, że odpowiedzialnością odsetkową organu jest objęty okres odsetkowy dotyczący postępowania sądowego o datę przyznania emerytury w sprawie o sygn. akt III U 1344/13.

Ponadto, z ostrożności zarzucono naruszenie art. 118 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy emerytalnej poprzez ustalenie obowiązku zapłaty odsetek za okres od 04 lipca 2013 r., sytuacji, gdy teoretycznie odsetki mogłyby się należeć, nie wcześniej niż od 07 sierpnia 2013 r.

W związku z powyższymi zarzutami organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie odwołania.

W części dotyczącej pkt II wyroku zażalenie (nazwane apelacją) złożył wnioskodawca J. D., zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego , a to :

art. 233 § 1 k.p.c., poprzez błędne przyjęcie, że praca świadczona przez wnioskodawcę w gospodarstwie rolnym jego rodziców w okresie od 4 kwietnia 1964 r. do 11 czerwca 1967 r. nie może zostać zaliczona do okresu pracy wnioskodawcy, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej;

2. naruszenie prawa materialnego, a to art. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym pracowniczego stażu pracy, poprzez nieuwzględnienie okresu składkowego z okresu zatrudnienia Wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym w okresie od 4 maja 1964 r. do dnia 11 czerwca 1967 r.

Wskazując na powyższe zarzuty wniesiono o :

- zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części poprzez przeliczenie emerytury wnioskodawcy uwzględniając okres składkowy z okresu zatrudnienia w gospodarstwie rolnym w okresie od 4 maja 1964 r. do dnia 11 czerwca 1967 r., ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania,

zasądzenie przez Sąd na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu dla wnioskodawcy J. D. kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jednocześnie

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. w części odnoszącej się do pkt I wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu jest zasadna. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, który jako sąd odwoławczy jest również sądem merytorycznym, w okolicznościach sprawy niniejszej brak podstaw do zobowiązania organu rentowego do wypłaty na rzecz wnioskodawcy J. D. odsetek za opóźnienie w wypłacie różnicy emerytury pomiędzy należną w wysokości ustalonej w decyzji z dnia 7 listopada 2016r., a wypłaconą za okres od 4 lipca 2013r.

Należy w tym miejscu podkreślić, że postępowanie apelacyjne jest dalszym ciągiem postępowania rozpoczętego przed sądem pierwszej instancji, a sąd drugiej instancji rozpoznając sprawę merytorycznie dokonuje własnych ustaleń faktycznych. prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestaje na materiale zebrany w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji oraz kontroluje poprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji i orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008r., sygn. akt III CZP 49/07, OSN 2008/6/55). Dokonane przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne sąd drugiej instancji może podzielić i uznać za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998r, sygn. akt II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60). Może również zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu I instancji, i to zarówno po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, jak i bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego

postępowania (por. uchwała składu 7 sędziów Izby Cywilnej z 23 marca 1999r., sygn. akt III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7–8, poz. 124).

Odnosząc się do kwestii odsetek trzeba przypomnieć, że zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 1778) jeżeli Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

Stosownie do art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. (Dz. U z 2017 r. poz. 1383) o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120.

Art. 118 ust. 1a stanowi zaś, że w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego.

Rację ma Sąd Okręgowy, że ugruntowane już jest orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym aspekcie, tj. wykładni przepisu art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, z którego jasno wynika, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa.

Stanowisko Sądu Okręgowego w sprawie niniejszej w zakresie stwierdzenia, że prawo do świadczenia w wyższej wysokości dopiero na etapie postępowania sądowego było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy, jest jednak nieuprawnione. Sąd ten zdaje się uznawać za podstawę ustalenia odpowiedzialności organu rentowego jedynie, zdaniem tego Sądu, błędną ocenę materiału dowodowego (w postaci dokumentów) zgromadzonego na etapie postępowania przed organem rentowym. Tymczasem takie ustalenie nie jest wystarczające dla przypisania organowi rentowemu odpowiedzialności i zobowiązania do wypłaty odsetek zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, bowiem jest ona możliwa tylko wtedy, gdy wydanie decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia, lub wypłaty świadczenia w wyższej wysokości, nastąpiło w sytuacji, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia i już wówczas było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem. Tymczasem materiał sprawy będącej przedmiotem rozpoznania nie daje, zdaniem Sądu Apelacyjnego, podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego w zakresie nieustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uwzględniającej roszczenie wnioskodawcy w kształcie zaakceptowanym ostatecznie wyrokiem Sądu zapadłym w sprawie III U 185/15 i ustaleniem wysokości emerytury, do której odwołuje się Sąd w sprawie niniejszej, zobowiązując organ rentowy do wypłaty na rzecz wnioskodawcy odsetek za opóźnienie w wypłacie różnicy pomiędzy należną emeryturą w wysokości ustalonej w decyzji z dnia 7 listopada 2016r., a emeryturą wypłaconą za okres od 4 lipca 2013r.

Przyjmując zasadność roszczenia wnioskodawcy i ustalając tę odpowiedzialność Sąd Okręgowy popada w sprzeczność i niekonsekwencję, ponieważ w uzasadnieniu z jednej strony wskazuje na ustalenie korzystnej wysokości emerytury wnioskodawcy dopiero w postępowaniu sądowym w sprawie III U 185/15, (w której, w szczególności na podstawie dowodów zgromadzonych dopiero przed Sądem, w tym dowodów osobowo - płacowych oraz opinii biegłego z zakresu księgowości i rachunkowości, ustalono wysokość emerytury przyjętej ostatecznie przez Sąd i zastosowanej w decyzji z dnia 7 listopada 2016 r.) a z drugiej strony przyjmuje odpowiedzialność ZUS za brak ustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. W świetle powyższego nie można uznać, że organ rentowy już w postępowaniu

administracyjnym dysponował wszelkimi dowodami dla ustalenia J. D. prawa do wysokości świadczenia przyjętej w wyroku z dnia 2 sierpnia 2016 r. W sprawie, w której okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia zostały ustalone dopiero po zastosowaniu środków dowodowych w postępowaniu sądowym (postępowanie dowodowe w sprawie sygn. akt III U 185/15 obejmowało czynności w zakresie dowodów osobowych oraz dowodów z dokumentów, opinii biegłego sądowego, możliwych do przeprowadzenia dopiero przez Sąd), brak było podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego określonej w art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z 118 ust. 1 i ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Organ rentowy nie dysponował bowiem i nie mógł zgromadzić w ramach postępowania administracyjnego materiału dającego pełną podstawę do przyznania prawa do emerytury w wysokości ustalonej wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn.. akt. III U 185/15. .

W kontekście powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, ustalenie prawa do świadczenia dopiero na etapie postępowania sądowego nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy.

Odpowiedzialność za odmowę przyznania świadczenia organ rentowy ponosi bowiem jedynie wówczas, jeżeli wszystkie niezbędne okoliczności faktyczne uzasadniające nabycie prawa zostały ustalone w postępowaniu przed tym organem, a odmowa przyznania świadczenia była wynikiem błędu w wykładni lub zastosowaniu prawa materialnego (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.2011 r., I UK 86/121, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2010 r., I UK 345/09). Jeżeli ustalenie niezbędnych okoliczności, stanowiących faktyczną podstawę roszczenia, następuje dopiero w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych, to za datę wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji zgodnie z art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, po upływie której organ rentowy obowiązany jest do zapłaty odsetek, należy liczyć datę wpływu do organu rentowego prawomocnego wyroku, którym ustalono prawo do tego świadczenia lub jego wysokość. Skoro prawomocny wyrok w sprawie III U 185/15 wpłynął do organu rentowego w dniu 14 października 2016 r., to należy stwierdzić, że wydanie decyzji w dniu 7 listopada 2016 r. nastąpiło w 30 dniowym terminie określonym w art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny, uwzględniając apelację organu rentowego, zmienił zaskarżony wyrok w części, tj. w pkt I i oddalił odwołania w tym zakresie.

Niezasadne jest natomiast zażalenie wnioskodawcy w zakresie ustalenia wysokości emerytury przy uwzględnieniu jako okresu składkowego okresu zatrudnienia w gospodarstwie rolnym rodziców od 4 maja 1964 r. do dnia 11 czerwca 1967 r., co do którego Sąd Okręgowy orzekł o odrzuceniu odwołania.

Niewątpliwie w sprawie III U 185/15 Sąd Okręgowy oddalił odwołanie co do żądania zaliczenia do stażu pracy, od którego zależy wysokość emerytury, okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców od 4 maja 1964r. do 11 czerwca 1967r.

Zagadnienie prawne występujące w niniejszej sprawie sprowadza się do pytania, czy wydanie nowej decyzji przez organ rentowy (przy zachowaniu tożsamości przedmiotowej i podmiotowej sprawy) samoistnie uzasadnia merytoryczne rozpoznanie kolejnego odwołania, czy też sąd powinien w takim wypadku je odrzucić (przy uwzględnieniu, że identyczna sprawa została wcześniej prawomocnie osądzona).

W odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia, zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia, mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego.

I tak wyrok zapadły w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma powagi rzeczy osądzonej, jeżeli dotyczy odmowy przyznania świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a po jego uprawomocnieniu się organ rentowy wydał

nową decyzję, opartą na nowych dowodach mających wpływ na ujawnienie stanu faktycznego i jego prawidłową ocenę prawną. Wtedy wydanie nowej decyzji uprawnia ubezpieczonego do złożenia od niej odwołania i zobowiązuje sąd do sprawdzenia prawidłowości decyzji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 116/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 125; z dnia 27 marca 2014 r., III UK 115/13, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., III UK 198/14)

Nie zawsze jednak wydanie nowej decyzji przez organ rentowy uprawnia do wniesienia odwołania do sądu, ponieważ niekiedy zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Jest tak dlatego, że o tożsamości przedmiotu sporu decyduje nie tylko jednakowość żądania zawarta w poszczególnych wnioskach skierowanych do organu rentowego, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu sądowym (por. Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 29 marca 2012 r. I UK 299/11, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98 OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 529).

Jeżeli zatem podstawa faktyczna sporu jest trwała i niezmienna, lub gdy odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji będącej przedmiotem postępowania sądowego - powaga rzeczy osądzonej ma zastosowanie i zmusza do odrzucenia odwołania na podstawie art. 199 par.1 pkt 2 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UK 61/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 371; z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 425/10, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 227 oraz wyrok z dnia 14 maja 2009 r., II UK 211/08).

W sytuacji, gdy został złożony nowy wniosek o świadczenie, bez powołania się na nowe dowody lub okoliczności istniejące przed datą wydania decyzji oraz bez powołania się na nowe, późniejsze zdarzenia, a organ rentowy wyda decyzję dotyczącą tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która była objęta poprzednim wyrokiem (zwłaszcza przy braku przesłanek art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), to w razie wniesienia odwołania od takiej decyzji zachodzi powaga rzeczy osądzonej w myśl art. 366 k.p.c.)

Jak już podkreślono, wniosek o ustalenie wysokości emerytury przy uwzględnieniu okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 4 maja 1964r. do 11 czerwca 1967r. rozpoznawany był już w sprawie sygn. akt. III U 185/15 toczącej się z odwołania wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R., w której Sąd, wydając w dniu 2 sierpnia 2016 r. wyrok, orzekł prawomocnie o oddaleniu tego żądania. W rozpoznawanej obecnie sprawie wnioskodawca domagał się po raz kolejny uwzględnienia w ustaleniu wysokości emerytury tego samego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, nie powołując się na nowe dowody lub okoliczności istniejące przed datą wydania decyzji poprzedniej, jak też na nowe, późniejsze zdarzenia.

Zaskarżona więc w niniejszym postępowaniu decyzja z dnia 7 listopada 2016 r. nie uwzględnia ponownego roszczenia wnioskodawcy w tym samym zakresie i opiera się na tej samej podstawie faktycznej, co wydany uprzednio prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn. akt III U 185/15.

W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, że skoro organ rentowy wydał decyzję opartą na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, która była już objęta poprzednim prawomocnym wyrokiem Sądu (na marginesie Sąd Apelacyjny zauważa, że wskazywana w zażaleniu merytoryczna podstawa prawna żądania jest błędna), to odwołanie od niej nie mogło być merytorycznie rozpoznane przez Sąd z uwagi na powagę rzeczy osądzonej. W tym układzie procesowym prawidłowe było odrzucenie odwołania przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu z powołaniem się na przesłankę wskazaną w art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny w Rzeszowie nie znalazł podstaw do uwzględnienia zażalenia wnioskodawcy i orzekł jak w pkt II sentencji na podstawie art. 385 kpc w związku z art. 397 § 2 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego Sąd orzekł w oparciu o art. 102 k.p.c. Przepis ten, stanowiący wyjątek od wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu, powinien być stosowany wyjątkowo, zwłaszcza w postępowaniu drugoinstancyjnym. W każdym jednak przypadku i na każdym etapie

postępowania wymaga indywidualnego podejścia. Wspomniany art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, dlatego ustalenie, czy w sprawie zachodzi taki wypadek, zależy od oceny sądu i wymaga rozważenia całokształtu okoliczności sprawy łączących się z charakterem żądania poddanego pod osąd, przy uwzględnieniu zasad współżycia społecznego (vide m.in. postanowienie SN- Izba Cywilna z dnia 17.04.2013 r., V CZ 107/12). Stosując

w postępowaniu apelacyjnym zasadę słuszności wyrażoną w przepisie art. 102 k.p.c. Sąd wziął pod uwagę w szczególności okoliczności związane z błędnym wyliczeniem emerytury wnioskodawcy oraz koniecznością prowadzenia w tym zakresie postępowania sądowego oraz fakt, że wnioskodawca korzysta w procesie z pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pkt III wyroku).

Rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, zawarte w pkt IV wyroku, znajduje swoje uzasadnienie w przepisach § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714).